

ساخت عاملی «مقیاس درجه‌بندی حرمت خود» (SERS)

نویسندگان: دکتر محمدرضا شعیری^۱، مهدیه عطری‌فرد^۲ و آرزیتا شمشادی^۳

۱. استادیار دانشگاه شاهد
۲. دانشجوی دکتری روان‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس
۳. عضو هیأت علمی دانشگاه شاهد

چکیده

هدف اساسی پژوهش حاضر، واری ساخت عاملی و جنبه‌های روانسنجی «مقیاس درجه‌بندی حرمت خود» (SERS) است. بدین‌خاطر پس از انجام مراحل مقدماتی و رفع مشکلات احتمالی، واری این مقیاس در سه مطالعه انجام پذیرفت: در مطالعه اول، با اجرای مقیاس بر روی ۳۲۲ دانشجوی دانشگاه شاهد که به شیوه نمونه‌برداری خوشه‌ای انتخاب شده بود، ساخت عاملی این ابزار با استفاده از تحلیل عاملی و ریمکس (متعامد) بررسی گردید. نتایج این تحلیل عاملی SERS نشان‌دهنده ۶ عامل مناسب بود. در مطالعه دوم، پایایی ابزار با استفاده از محاسبه آلفای کرونباخ و ضریب پایایی به روش بازآزمایی (با فاصله ۱۵ روز) و میانگین همبستگی بین آیت‌ها بررسی شد. نتایج حاکی از مناسب بودن پایایی ابزار مذکور در نمونه مورد مطالعه است. در مطالعه سوم نیز به واری اعتبار سازه SERS پرداخته شد. در بررسی اعتبار سازه این مقیاس، همبستگی گشتاوری پیرسون بین نمرات عوامل SERS با مقیاس حرمت خود آیزنک، مقیاس حرمت خود MMPI-2، پرسشنامه سلامت عمومی و مقیاس منبع مهارگذاری نیکی استریکلند محاسبه شد. نتایج این تحلیل‌ها نشان دهنده اعتبار مناسب عوامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود می‌باشد و در آخر نویسندگان این مقاله با توجه به مرور پیشینه پژوهشی در مورد ساخت عاملی این ابزار و شاخص‌های روان‌سنجی عوامل آن، فرم کوتاهی از این مقیاس را پیشنهاد می‌کنند.

واژه‌های کلیدی: «مقیاس درجه‌بندی حرمت خود» (SERS)، ساخت عاملی، اعتبار، پایایی

دوماهنامه علمی - پژوهشی
دانشگاه شاهد
سال چهاردهم - دوره جدید
شماره ۲۵
آبان ۱۳۸۶

مقدمه

نیاز به حرمت خود در کنار نیاز به احترامی که دیگران آن را برای آدمی فراهم می‌کنند، یکی از ۵ نیاز فطری است که مزلو (Maslow, A. H.) [۱] در سلسله مراتب نیازها معرفی می‌کند. نظر به این‌که این نیاز، مطابق نظر مزلو [۱] از جمله نیازهای هستی (Being needs) محسوب می‌شود، ارضای آن

به سلامتی بهتر، زندگی طولانی‌تر و کارآیی زیستی بهتر منجر می‌گردد، پس هم از نظر زیستی و هم روانی، سازنده و سودمند است و به انسان این امکان را می‌دهد تا از توانمندی، ارزش و کفایت خود مطمئن شود و از آن پس بتواند در تمام جنبه‌های زندگی شایسته‌تر عمل نماید. از سوی دیگر، فقدان و یا پایین بودن سطح حرمت خود،

است و دیگری تردیدی است که پژوهش‌ها درباره اعتبارسازه و عاملی این مقیاس را به وجود آورده اند [۱۰]. «شاخص حرمت خود هودسون» (Hudson's Index of Self-esteem) [۱۱] نیز، برای اندازه‌گیری شدت یا بزرگ‌نمایی مشکلات حرمت خود طراحی شده است و می‌تواند برای افراد ۱۲ سال و بالاتر مورد استفاده قرار گیرد. نمرات این مقیاس در دامنه‌ای از ۰ تا ۱۰۰ قرار دارد و نمرات بالاتر نشان‌گر مشکلات شدیدتر حرمت خود است [۴] و [۱۱]. بنابراین نمرات بالای ۳۰ نشان‌دهنده سطوح معنادار بالینی مشکلات حرمت خود هستند، و شواهد از اعتبار و پایایی این ابزار حمایت می‌کند [۴] و [۱۱]. به هر حال اگر درمان‌گر علاوه بر اندازه‌گیری سطوح مشکل‌دار حرمت خود، به ارزیابی افزایش سطوح مثبت حرمت خود نیز علاقمند باشد، استفاده از این ابزار محدود خواهد بود زیرا نمرات انتهای پایینی این ابزار (یعنی زیر ۳۰)، فقط اطلاعاتی در مورد عدم وجود یک مشکل بالینی را می‌دهد و اطلاعات فراتر از آن بسیار محدود است. محدودیت دامنه نمرات زیر ۳۰، اثر محدود کننده‌ای را در استفاده از این ابزار برای ارزیابی بعد مثبت و غیرمسئله‌دار حرمت خود ایجاد می‌کند.

و اما در مورد «مقیاس درجه‌بندی حرمت خود» (SERS) (Self-Esteem Rating Scale)، لازم به ذکر است که این ابزار، یک مقیاس لیکرتی ۷ درجه‌ای ۴۰ آیتمی است که توسط نوجنت (Nugent, W. R.) و توماس (Thomas, J. W.) [۳] ساخته شده است. در این ابزار، ۶ آیتم از شاخص حرمت خود هودسون [۱۱] به طور مستقیم برداشته شده است. ۱۰ آیتم از شاخص مذکور نیز، تجدیدنظر شده و در مقیاس درجه‌بندی حرمت خود قرار گرفته است. هم‌چنین ۲۴ آیتم جدید هم بدان اضافه گردیده است. آیتم‌هایی که به صورت مثبت یا منفی بیان شده، به طور تصادفی در طول مقیاس قرار گرفته‌اند [۳]. نمره‌گذاری این ابزار توسط نوجنت و توماس [۳] که سازندگان این ابزار هستند به این ترتیب انجام می‌شود که ۲۰ آیتم به طور مثبت و ۲۰ آیتم باقی مانده با قرار دادن علامت منفی در جلوی نمره آیتم، ارزش‌گذاری می‌شود. در نهایت نمرات آیتم‌های مثبت و منفی به شکل جداگانه جمع می‌شود و در دامنه ۱۲۰+ تا ۱۲۰- قرار می‌گیرد. در این دامنه نمرات مثبت، شاخص حرمت خود مثبت و

احساس حقارت، درماندگی و یأس را در ما پرورش داده و اطمینان از توانایی در کنار آمدن با مشکلات زندگی را در ما کاهش می‌دهد [۲]. لذا، برآورده کردن این نیاز می‌تواند ما را به سمت خودشکوفایی که در سلسله مراتب نیازها، والاترین نیاز است، هدایت کند. بنابراین، جایگاه حرمت خود نزد آدمی، روان‌شناسان را برآن داشته است تا براساس شیوه‌های خاص به ارزیابی آن بپردازند.

در حوزه سنجش حرمت خود، چندین مقیاس در دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ ساخته شده است. این مقیاس‌ها، برای استفاده در پژوهش‌های آموزشی و جامعه‌شناسی به وجود آمده است و ویژگی‌های روان‌سنجی نسبتاً ضعیفی دارد و به منظور استفاده بالینی ساخته نشده است [۳]. هم‌چنین چندین مقیاس حرمت خود با جهت‌گیری بالینی، در حال حاضر وجود دارد. تعداد زیادی از این‌ها مخصوص کودکان و نوجوانان هستند، مثلاً مقیاس حرمت خود هار (Hare Self-esteem Scale) [۴]، «مقیاس پیرز-هریس» (Piers-Harris Scale) [۵]، «پرسشنامه حرمت خود کوپر اسمیت» (Coopersmith Self-esteem Inventory) [۶] و «مقیاس حرمت خود روزنبرگ» (Rosenberg Self-esteem Scale) [۷] مقیاس حرمت خود روزنبرگ ممکن است برای بزرگسالان نیز استفاده شود [۴] ولی پژوهش‌ها نشان داده است که مشکلات و مسائلی وجود دارد که از مطلوبیت مقیاس روزنبرگ، به عنوان یک مقیاس بالینی حرمت خود می‌کاهد [۳].

«پرسشنامه حرمت خود» (Self-esteem Inventory) نیز برای اندازه‌گیری حرمت خود و رضایت خود - دیگری (Self - other satisfaction) در افراد ۹ سال به بالا طراحی شده است. اگرچه شواهدی برای پایایی مناسب این مقیاس وجود دارد ولی شواهد کمی برای اعتبار آن وجود دارد. نتایج اعتبار این ابزار نشان می‌دهد که پرسشنامه حرمت خود، تنها مربوط به سنجش حرمت خود در کودکان است [۸].

«مقیاس خودپنداره تنسی» (Tennessee Self-concept Scale) نیز برای اشخاص ۱۲ سال به بالا ساخته شده است [۹]. این ابزار ۱۰۰ آیتم دارد که تعدادی از شاخص‌های مربوط به سطح حرمت خود و مؤلفه‌های خودپنداره را ارائه می‌کند. از مشکلات این ابزار یکی طولانی بودن آن به عنوان یک ابزار سریع ارزیابی

مثبت و مقیاس منفی به ترتیب $r=0/91$ و $r=0/90$ ، $p < 0/001$ ، همچنین هر دو مقیاس همبستگی بالایی را با نمره کلی مقیاس حرمت خود روزنبرگ داشتند (برای مقیاس مثبت و مقیاس منفی به ترتیب $r=0/72$ و $r=-0/79$ ، $p < 0/001$) که اعتبار هم‌زمان مناسب فرم کوتاه مقیاس درجه‌بندی حرمت خود را نشان می‌دهد.

در تأیید نتایج فوق، لکمه و همکاران [۱۳] به مطالعه همین ابزار در یک جمعیت دانشجویان انگلیسی زبان کانادایی پرداختند. نتایج تحلیل عاملی تأییدی این ابزار نشان داد که تنها مدل ۲ عاملی با ۲۰ آیت، شاخص‌های تناسب انطباق مناسبی (appropriate adjustment fit indices) را داراست در حالی که شاخص‌های تناسب انطباق مدل‌های عاملی دیگر (مدل یک عاملی نوجنت و توماس [۳] با ۴۰ آیت و مدل دو عاملی با حفظ ۴۰ آیت) پایین‌تر از سطح پیشنهادی جوراسکوگ (Joreskog, K. G.) و سوربوم (Sörbom, D.) [۱۴] و مولر (Muller, R.) است (این سطح ۰/۹۰ گزارش شده است) [۱۵]. نتایج مطالعه لکمه و همکاران [۱۳] بر روی نمونه بالینی (افراد دارای بیماری‌های شدید روانی) نیز مؤید مناسب بودن شاخص‌های تناسب انطباق مدل ۲ عاملی با ۲۰ آیت (فرم کوتاه مقیاس درجه‌بندی حرمت خود) بود.

در آخر این‌که مقایسه دانشجویان با نمونه‌های بالینی (افراد دارای بیماری‌های شدید روانی) در فرم کوتاه مقیاس درجه‌بندی حرمت خود، تفاوت معناداری را در هر دو عامل نشان داد. یعنی میانگین نمره حرمت خود مثبت دانشجویان بالاتر از نمونه بالینی و میانگین نمره حرمت خود منفی آنها پایین‌تر از نمونه بالینی بود [۱۳]. در مجموع، با توجه به تمهیدات یادشده در جهت واریسی ساخت عاملی مقیاس درجه‌بندی حرمت خود و خلأ ابزاری دارای جهت‌گیری بالینی در ایران که هر دو بعد مثبت و منفی حرمت خود را بسنجد، پژوهش حاضر به بررسی ساخت عاملی و ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار در جمعیت ایرانی می‌پردازد.

روش

جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

با توجه به این‌که تابچنیک (Tabachnick, B.G.) و فیدل (Fidell, L.S.) [۱۶] حداقل حجم نمونه لازم برای تحلیل

نمرات منفی، شاخص سطوح منفی حرمت خود هستند. بنابراین از مزیت‌های این ابزار نسبت به ابزارهایی که با جهت‌گیری بالینی، حرمت خود را اندازه‌گیری می‌کنند، سنجش سطوح مثبت و منفی حرمت خود است. ضمناً نمره‌گذاری دیگری برای این ابزار توسط ژاندا (Janda, L.) [۱۲] با کسب اجازه از سازندگان این ابزار [۳] اعلام شده است که در آن، ۲۰ سؤال مربوط به بعد مثبت حرمت خود از ۱ تا ۷ و ۲۰ سؤال مربوط به بعد منفی، به صورت معکوس از ۷ تا ۱ نمره‌گذاری می‌شوند.

در زمینه ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس درجه‌بندی حرمت خود، مطالعه نوجنت و توماس [۳] بیانگر اعتبار سازه مناسب این ابزار با شاخص حرمت خود هودسون [۱۱] و مقیاس رضایت‌خاطر تعمیم یافته (Hudson's Generalized Contentment Scale) [۱۱] است. این پژوهش‌گران ذکر می‌کنند که نتایج فوق نشان می‌دهد که این ابزار، حرمت خود را اندازه‌گیری می‌کند. همچنین نتایج مطالعه نوجنت و توماس [۳] در زمینه پایایی این ابزار نشان می‌دهد که ضریب آلفای مقیاس درجه‌بندی حرمت خود ۰/۹۸ می‌باشد. یافته‌های تحلیل عاملی نیز نشان می‌دهد که این مقیاس تک‌بعدی است به طوری که اولین ارزش ویژه ۵۴/۴ درصد واریانس را تبیین می‌کند و نتایج نشان می‌دهد که این ابزار یک سازه اساسی منفرد را اندازه می‌گیرد [۳].

نتایج مطالعه لکمه (Lecotme, T.) و همکاران [۱۳] در مورد این ابزار در جمعیت دانشجویان فرانسوی زبان کانادایی نیز حاکی از آن است که تحلیل عاملی اکتشافی این ابزار با استفاده از چرخش وریمکس، دو عامل را با بارهای عاملی مساوی استخراج می‌کند که یکی با آیت‌های حرمت خود مثبت و دیگری با آیت‌های حرمت خود منفی هماهنگ است. بعد از تکرار تحلیل عاملی، همان تعداد آیت‌ها روی هر عامل دارای بار عاملی شدند ولی بعضی آیت‌ها دارای بار عاملی ضعیفی بر روی هر عامل بودند یا بار عاملی دوگانه‌ای داشتند و برای این ابزار، مشکل ایجاد می‌کردند. حذف گام به گام این آیت‌ها به نسخه ۲۰ آیتی از این ابزار منجر شد که دارای ۱۰ آیت مثبت و ۱۰ آیت منفی بود. ضریب آلفای مقیاس مثبت و مقیاس منفی به ترتیب ۰/۹۱ و ۰/۸۷ بود و ضریب پایایی بازآزمایی این مقیاس‌ها نیز ثبات مناسبی را نشان داد (برای مقیاس

جدول ۱: آزمون کفایت نمونه برداری و کرویت بارتلت

آزمون کفایت نمونه برداری (KMO)	۰/۹۵
آزمون کرویت بارتلت	$\chi^2=7349/4$
سطح معناداری	$p=0/0001$

آزمون زیربنای تحلیل عوامل است، برای این‌که مشخص شود همبستگی بین متغیرها برابر صفر نیست از آزمون کرویت بارتلت استفاده شد که نتایج آن در جدول ۱ آمده است.

هم‌چنان‌که از جدول ۱ برمی‌آید، در پژوهش حاضر مقدار KMO برابر ۰/۹۵ است که نشان‌دهنده کفایت نمونه انتخاب شده است. هم‌چنین آزمون کرویت بارتلت در سطح ۰/۰۰۰۱ معنادار است که نشان می‌دهد ماتریس همبستگی داده‌ها در جامعه صفر نیست.

ضمناً در مطالعه حاضر از تحلیل مؤلفه‌های اصلی براساس چرخش وریمکس (متعامد) برای تحلیل عاملی استفاده شده است، ۸ عامل که دارای ارزش‌های ویژه بالاتر از یک بودند و مواد آن‌ها بار عاملی بالاتر از ۰/۳۰ داشتند، به دست آمد. نتیجه نهایی تحلیل عاملی مقیاس SERS در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲ بارهای عاملی، میزان اشتراک، ارزش‌های ویژه و درصد واریانس را برای ۸ عامل نشان می‌دهد. این مدل ۶۲/۲ درصد واریانس را در نمرات SERS تبیین کرد. عامل ۱ شامل ۱۱ آیتم است که تصور منفی فرد را راجع به خودش نشان می‌دهد. عامل ۲ شامل ۱۱ آیتم است و تصور مثبت فرد را راجع به خودش منعکس می‌کند. عامل ۳ با ۴ آیتم، تصویری را که فرد از توانایی خود برای مقابله با شرایط جدید یا دشوار دارد، بیرون می‌کشد. عامل ۴ با ۵ آیتم، بی‌اعتمادی فرد را راجع به توانایی‌ها و افکار و شایستگی‌های خود اندازه می‌گیرد. عامل ۵ با ۳ آیتم، تمایل فرد را به ترجیح توانایی‌های دیگران و ناتوانی خود در انجام امور نشان می‌دهد.

عامل ۶ نیز با ۳ آیتم، توانایی متصوروری را که فرد از خودش در برقراری رابطه با دیگران دارد، اندازه‌گیری می‌کند. لازم به ذکر است که با توجه به این‌که در مقیاس مذکور، بعضی سئوالات، شاخص حرمت خود مثبت و برخی، شاخص سطوح منفی‌تر حرمت خود هستند، در

عاملی را ۳۰۰ نفر دانسته‌اند، ۳۲۲ نفر دانشجوی رشته‌های مختلف دوره کارشناسی دانشگاه شاهد (۱۸۹ دختر و ۱۳۷ پسر و جنسیت ۶ نفر نامشخص) با میانگین سنی ۲۱/۰۱ ($sd= 2/17$) از بین ۳۹۲۳ دانشجوی این دانشگاه براساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای برای شرکت در این مطالعه انتخاب شدند. در این نمونه ۲۱۴ دانشجوی مجرد و ۳۱ دانشجوی متأهل شرکت کردند وضعیت تأهل ۶ نفر نامشخص بود.

ابزار پژوهش

«مقیاس درجه‌بندی حرمت خود» (SERS): این ابزار، یک مقیاس لیکرتی ۷ درجه‌ای ۴۰ آیتمی است که توسط نوجنت و توماس [۳] ساخته شده است. نمره‌گذاری این ابزار توسط نوجنت و توماس [۳] که سازندگان این ابزار هستند به این ترتیب انجام می‌شود که ۲۰ آیتم به طور مثبت و ۲۰ آیتم باقی مانده با قرار دادن علامت منفی در جلوی نمره آیتم‌ها ارزش‌گذاری می‌شود. در نهایت نمرات آیتم‌ها جمع می‌شود و در دامنه ۱۲۰+ تا ۱۲۰- قرار می‌گیرد. در این دامنه نمرات مثبت، شاخص حرمت خود مثبت و نمرات منفی، شاخص سطوح منفی حرمت خود هستند. ضمناً نمره‌گذاری دیگری برای این ابزار توسط ژاندا [۱۲] با کسب اجازه از سازندگان این ابزار اعلام شده است که در آن، ۲۰ سؤال مربوط به بعد مثبت حرمت خود از ۱ تا ۷ و ۲۰ سؤال مربوط به بعد منفی، به صورت معکوس از ۷ تا ۱ نمره‌گذاری می‌شوند. در این پژوهش از روش نمره‌گذاری نوجنت و توماس [۳] استفاده شده است.

یافته‌های تحلیل عاملی SERS

مقیاس ۴۰ آیتمی اولیه برای تحلیل مقدماتی به کار گرفته شد. تباچنیک و فیدل [۱۶] بحث کرده‌اند که ماتریس عامل پذیر باید شامل چند همبستگی نسبتاً زیاد باشد و اگر هیچ‌کدام از همبستگی‌ها به ۰/۳۰ نرسد، استفاده از تحلیل عاملی محل تردید است. در این مطالعه ۵۶۶ همبستگی مساوی و بزرگ‌تر از ۰/۳۰ وجود دارد. هم‌چنین جهت انجام تحلیل عاملی، آزمون کفایت نمونه‌برداری (KMO) برای حصول اطمینان از کفایت حجم نمونه محاسبه شد. سپس از آن جا که همبستگی بین پرسش‌های

جدول ۲: نتایج تحلیل عاملی SERS براساس چرخش وریمکس (متعامد)

میزان اشتراک	عامل ۸	عامل ۷	عامل ۶	عامل ۵	عامل ۴	عامل ۳	عامل ۲	عامل ۱	سئوال‌ها
۰/۶۸								۰/۷۳۶	۲۳
۰/۶۳								۰/۶۴۸	۴۰
۰/۶۶								۰/۶۴۳	۲۷
۰/۶۶								۰/۶۳۶	۱۶
۰/۶۲								۰/۶۱۴	۱۱
۰/۵۴								۰/۵۷۹	۲۰
۰/۷۰								۰/۵۷۲	۲۵
۰/۷۵								۰/۵۶۰	۱۵
۰/۶۴								۰/۵۵۵	۳۹
۰/۶۶								۰/۵۵۱	۱۲
۰/۶۲								۰/۵۳۹	۱۷
۰/۶۸							۰/۷۱۲		۳۶
۰/۶۰							۰/۷۱۱		۶
۰/۷۰							۰/۶۹۹		۸
۰/۶۴							۰/۶۷۶		۱۸
۰/۵۳							۰/۶۲۶		۳
۰/۶۳							۰/۶۰۳		۱۹
۰/۶۲							۰/۵۶۹		۳۵
۰/۶۰							۰/۵۰۵		۹
۰/۶۳							۰/۵۰۲		۷
۰/۶۳							۰/۴۸۳		۲۸
۰/۵۳							۰/۳۵۴		۴
۰/۶۸						۰/۷۱۴			۳۷
۰/۶۵						۰/۷۰۵			۲۴
۰/۵۹						۰/۶۸۳			۱۴
۰/۶۷						۰/۶۴۶			۲۹
۰/۶۳						۰/۶۸۱			۳۰
۰/۵۸						۰/۶۲۵			۳۴
۰/۵۴						۰/۵۵۸			۳۸
۰/۶۱						۰/۴۹۱			۳۳
۰/۶۶						۰/۴۶۹			۳۱
۰/۶۲				۰/۶۸۰					۲۲
۰/۵۵				۰/۵۷۲					۲
۰/۶۵				۰/۴۷۱					۵
۰/۶۴			۰/۷۴۷						۱۳
۰/۶۲			۰/۵۷۲						۲۱
۰/۴۸			۰/۴۱۱						۱۰
۰/۶۶		۰/۷۱۷							۳۲
۰/۶۳		۰/۵۲۹							۱
۰/۶۶	۰/۷۱۱								۲۶
-	۱/۰۲	۱/۰۹	۱/۱۲	۱/۳۴	۱/۵	۱/۷	۲/۶	۱۴/۵	ارزش ویژه
-	۲/۵	۲/۷	۲/۸	۳/۳	۳/۸	۴/۲	۶/۶	۳۶/۳	درصد واریانس

جدول ۳: شاخص‌های آمار توصیفی عوامل مقیاس SERS

عوامل	شاخص	میانگین	انحراف معیار	میانه	نما	کمینه	بیشینه	چولگی	کشیدگی	دامنه نمره
۱	-۲۲/۴	۱۳/۴	-۲۰	-۹	-۶۷	-۳	-۰/۷	-۰/۱	۷-۷۷	
۲	۵۲/۶	۸/۴	۵۴	۵۶	۱۷	۷۰	-۱/۱	۱/۹۶	۷-۷۷	
۳	۲۲/۷	۳/۷	۲۳	۲۴	۵	۲۸	-۱/۸	۴/۹	۴-۲۸	
۴	-۱۳/۸	۵/۸	-۱۳	-۹	-۳۵	-۵	-۰/۵۱	-۰/۱۴	۵-۳۵	
۵	-۹/۷۱	۴/۱	-۹	-۹	-۲۱	۴	-۰/۲	-۰/۲۷	۳-۲۱	
۶	۷/۹۵	۳/۲	۹	۹	-۱	۱۳	-۰/۶۴	-۰/۲۴	۳-۲۱	

(E.)، [۱۸]، دامنه قابل قبول این شاخص بین ۰/۱۰ تا ۰/۵۰ است.

۳. ضریب بازآزمایی: همبستگی گشتاوری پیرسون بین ارزیابی‌های بار اول و دوم (با فاصله ۱۵ روز) برای ۶ عامل محاسبه شده است. نتایج این تحلیل نیز در جدول ۴ آمده است.

روش

جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

برای محاسبه پایایی با استفاده از روش همسانی درونی و میانگین همبستگی بین آیتم‌ها، از ۳۲۲ آزمودنی شرکت‌کننده در مطالعه ۱ استفاده گردید و در محاسبه پایایی با استفاده از ضرایب باز آزمایی، ۵۰ دانشجوی دانشگاه شاهد (۳۷ دختر و ۱۳ پسر) با میانگین سنی ۲۰/۵۱ ($sd=1/64$) به شیوه تصادفی انتخاب گردیدند و با فاصله ۱۵ روز تحت بازآزمایی قرار گرفتند.

عامل یک به غیر از ۱۵ بقیه سئوالات شاخص سطوح منفی حرمت خود، در عامل دوم، سوم، چهارم، پنجم و هشتم به ترتیب شاخص حرمت خود مثبت، مثبت، منفی، منفی و مثبت هستند. در عامل ششم و هفتم نیز نیمی از سئوالات شاخص حرمت خود منفی و نیمی مربوط به شاخص حرمت خود مثبت هستند. البته با توجه به این‌که دو عامل هفتم و هشتم، به ترتیب با ۲ و ۱ ماده قابل استفاده نمی‌باشند، ذکر آن‌ها در نتایج پژوهش حاضر فقط به منظور استفاده احتمالی پژوهش‌گران جهت تکمیل یا ساخت آزمون‌های مشابه است. هم‌چنین شاخص‌های آمار توصیفی عوامل مقیاس SERS در مطالعه حاضر نیز در جدول ۳ آمده است.

مطالعه ۲: پایایی SERS

پایایی عوامل مقیاس با سه روش محاسبه شد:
۱. همسانی درونی: جهت برآورد همسانی درونی از آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ آمده است.

۲. میانگین همبستگی بین آیتم‌ها: با توجه به این‌که ضریب آلفا تحت تاثیر طول مقیاس قرار دارد و تعداد مواد عامل‌های ۳، ۴، ۵ و ۶ بین ۴ تا ۶ ماده است، از شاخص آماری مناسب تری برای ارزیابی ثبات درونی استفاده کرده‌ایم؛ این شاخص، که میانگین همبستگی بین آیتمی نام دارد، همانند ضریب آلفا، شاخصی از همگنی آیتم‌ها را ارائه می‌کند، ولی تحت تاثیر طول مقیاس قرار نمی‌گیرد [۱۷]. براساس توصیه کاکس (Cox, B.G.) و فرگوسن (Ferguson, E.) [۱۷] و فرگوسن و دانیل (Daniel

جدول ۴: شاخص‌های روان‌سنجی درونی مدل ۶ عاملی SERS

عوامل	آلفای کرونباخ	ضریب باز آزمایی
۱	۰/۹۲	$r=0/73$
۲	۰/۹۰	$r=0/79$
۳	۰/۸۵	$r=0/76$
۴	۰/۷۵	$r=0/35$
۵	۰/۷۰	$r=0/75$
۶	۰/۶۰	$r=0/6$

ابزار پژوهش

ابزار مورد استفاده در این مطالعه «مقیاس درجه‌بندی حرمت خود» (SERS) بود که در مطالعه ۱ توضیح داده شد.

یافته‌های پایایی

نتایج محاسبات پایایی در جدول ۴ ارائه شده است. عوامل مدل ۶ عاملی به استثنای عامل ۶، همسانی درونی مناسبی را نشان می‌دهند (یعنی بزرگ‌تر از ۰/۷۰) [۱۹] که البته آلفای عامل ۶ نیز از سطح توصیه شده برای مقایسه‌های گروهی بالاتر است (یعنی بزرگ‌تر از ۰/۵۰) [۲۰]. با توجه به این‌که عامل ۶ شامل ۳ آیتم است از شاخص آماری همبستگی بین آیت‌ها برای ارزیابی همسانی درونی استفاده کردیم که مقدار آن ۰/۳۴ به دست آمد و براساس توصیه کاکس و فرگوسن [۱۷] و فرگوسن و دانیل [۱۸] در دامنه قابل قبولی (۰/۱۰ تا ۰/۵۰) قرار دارد. بنابراین همان‌طور که جدول ۴ نشان می‌دهد دامنه ضریب همسانی درونی تمام عوامل استخراج شده به غیر از عامل ۳ قابل قبول است. هم‌چنین همبستگی گشتاوری پیرسون بین ارزیابی‌های زمان اول و دوم (با فاصله ۱۵ روز) برای ۶ عامل محاسبه شد و همان‌طور که جدول فوق نشان می‌دهد این ضرایب معنادار می‌باشد.

مطالعه ۳: اعتبار SERS

اعتبار سازه

به منظور بررسی اعتبار سازه SERS همبستگی گشتاوری پیرسون بین ۶ عامل SERS و آزمون حرمت خود آیزنک (Eysenck's Self-esteem Scale)، مقیاس حرمت خود MMPI-2، پرسشنامه سلامت روان (General Health Questionnaire (GHQ-28) و آزمون منبع مهارگذاری نویکی استریکلند (Nowicki-Strickland's Locus of Control Scale) محاسبه شد.

جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

۲۴ نفر دانشجوی رشته‌های مختلف دوره کارشناسی دانشگاه شاهد با میانگین سنی ۲۱/۰۵ (sd = ۳/۰۶) در این مطالعه شرکت کردند. آزمودنی‌های این مطالعه براساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. به هر ۶۰ نفر از آزمودنی‌ها، ابزار مورد مطالعه (SERS) به همراه یک مقیاس اضافی (برای مطالعه اعتبار سازه) داده شد.

ابزار پژوهش

در بررسی اعتبار سازه، از ۵ مقیاس استفاده گردید: نظر به این‌که هدف مطالعه دوم، واری و ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس درجه‌بندی حرمت خود بر اساس تحلیل عوامل می‌باشد، لذا به منظور واری اعتبار سازه این مقیاس، علاوه بر ابزار مذکور، از ابزارهای دیگری که به‌طور مستقیم حرمت خود را می‌سنجند و یا براساس پیشینه پژوهشی با حرمت خود مرتبط می‌باشد، استفاده گردیده است.

- مقیاس درجه بندی حرمت خود: که در مطالعه ۱ به آن پرداخته شد.

- آزمون حرمت خود آیزنک: آزمون حرمت خود آیزنک (Eysenck, H. J.) و ویلسون (Wilson, G.) [۲۱] دارای ۳۰ سؤال است که توسط شعیری [۲۲] ترجمه و مورد استفاده قرار گرفته است. مطالعات روان‌سنجی بیانگر ویژگی‌های مثبت آزمون یاد شده است. به‌طوری‌که آلفای کرونباخ کل، نیمه اول و دوم آزمون به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۸۲ و ۰/۷۶؛ ضریب اعتبار آزمون ۰/۸۸، و همبستگی بین دوبار اجرا با فاصله دو هفته ۰/۸۶ گزارش شده است [۲۳]. لازم به ذکر است که نمرات بالاتر بیانگر عزت‌نفس بیش‌تر هستند. در تحقیق حاضر نیز همسانی درونی این مقیاس ۰/۸۴ است.

- مقیاس حرمت خود MMPI-2: مقیاس حرمت خود MMPI-2 از جمله مقیاس‌های محتوایی است که ویگینز (Wiggins, J. S.) [۲۴] برای تشکیل آنها از کل مجموعه ماده‌های MMPI استفاده کرد. وی برای ساختن این مقیاس، تلفیقی از روش‌های منطقی و آماری را به کار بست. متأسفانه در زمان تجدیدنظر MMPI در سال ۱۹۸۹ مقیاس‌های ویگینز دیگر کارایی نداشت. بوچر (Butcher, J. N.)، گراهام (Graham, J. R.)، ویلیامز (Williams, C. L.) و بن-پورات (Ben-Porath, Y. S.) [۲۵] به منظور ارزیابی محتوایی MMPI-2 مقیاس‌های محتوایی‌ای براساس مجموعه ماده‌های این آزمون درست کردند. این مقیاس‌های محتوایی با به‌کارگیری تلفیقی از روش‌های منطقی و آماری ساخته شدند. تعداد ماده‌های مقیاس حرمت خود MMPI-2، ۲۳ آیتم و پاسخ به آنها به صورت بلی و خیر، و نمره‌گذاری آن در قالب ۱ و ۰ می‌باشد. نمرات بالا در این مقیاس بیانگر اشخاصی است که: خودپنداره ضعیفی

مقیاس و خرده مقیاس‌های نشانه‌های جسمانی، اضطراب و بی‌خوابی، نارساکنش‌وری اجتماعی و افسردگی، به ترتیب برابر ۰/۹۳، ۰/۸۵، ۰/۸۱، ۰/۷۴ و ۰/۸۸ به دست آمد.

- آزمون منبع مهارگذاری نویکی استریکلند: این

مقیاس توسط نویکی (Nowicki, S.) و استریکلند (Strickland, B. R.) [۲۹] ساخته شده است، یک ابزار مداد کاغذی است که شامل ۴۰ پرسش است و با گذاردن بلی و خیر در مقابل هر سؤال، جواب داده می‌شود. واضعان تست [۲۹] معتقدند که این مقیاس می‌تواند اندازه‌ای قابل اعتماد و دقیقی از منبع کنترل به دست دهد. نمرات بالاتر در این آزمون بیانگر آن است که منبع مهارگذاری بیرونی‌تر است. استریکلند اشاره کرده است که این آزمون به بیش از ۲۴ زبان ترجمه شده و پژوهش‌های گوناگون در مورد آن صورت گرفته است. این مقیاس نخستین بار توسط غلامعلی لواسانی [۳۰] ترجمه و در ایران بکار گرفته شده است. که در این تحقیق از ترجمه نام‌برده استفاده شده است. پژوهش‌های صورت گرفته بیانگر اعتبار و پایایی مناسب این ابزار در گروه‌های مختلف است [۳۱]، ۳۲، [۳۳]. به طور مثال، قاسمی فلاورجانی [۳۲] پایایی بازآزمایی این مقیاس را با فاصله ۶ هفته در چند مقطع مختلف، در دامنه ۰/۶۳ تا ۰/۷۱ گزارش می‌کند مطالعه خیر [۳۳] بیانگر سه عامل حاصل از بررسی اعتبارسازه مقیاس است. در تحقیق حاضر نیز همسانی درونی این آزمون ۰/۷۳ به دست آمد. لازم به ذکر است که دلیل استفاده از این ابزار در بررسی اعتبار سازه مقیاس درجه‌بندی حرمت خود این است که مطابق پیشینه پژوهشی افرادی که دارای حرمت خود بالا هستند، از خودتنظیمی بهتری نسبت به افرادی که دارای حرمت خود پایین هستند، برخوردارند، لذا از آن‌جایی که خودتنظیمی بالاتر، نشان‌دهنده منبع مهارگذاری درونی‌تر است [۳۴]، بنابراین حرمت خود بالاتر با منبع مهارگذاری درونی‌تر ارتباط مثبت و با منبع مهارگذاری بیرونی ارتباط منفی را نشان می‌دهد.

یافته‌های اعتبار سازه

جدول ۵ نتایج مربوط به تحلیل همبستگی‌ها را نشان می‌دهد.

دارند، منتظر شکست هستند و به راحتی دست از شکست برمی‌دارند، نسبت به انتقاد و طردشدن بیش از حد حساسند، پذیرش این‌که دیگران از آنها تعریف کنند برایشان سخت است، در روابط اجتماعی منفعل هستند، در تصمیم‌گیری مشکل دارند، امکان دارد نگرانی و ترس‌های زیادی داشته باشند. لازم به ذکر است که این ابزار در ایران در ترجمه اثر گراهام ارائه شده است [۲۶]. همسانی درونی این مقیاس در مردان و زنان به ترتیب ۰/۷۹ و ۰/۸۳، و ضریب پایایی آن در مردان و زنان به ترتیب ۰/۸۴ و ۰/۸۶ گزارش شده است [۲۵]. در تحقیق حاضر نیز همسانی درونی این مقیاس ۰/۸۷ است.

- پرسشنامه سلامت روان: با توجه به ارتباط حرمت

خود با ابعاد سلامت روان که بدان اشاره گردید، از پرسشنامه سلامت روان برای واری اعتبار مقیاس درجه‌بندی حرمت خود استفاده گردید. این مقیاس، پرسشنامه‌ای سرندی است که توسط گلدبرگ در ۱۹۷۹ تنظیم گردیده است. پرسشنامه یاد شده دارای پرسش‌هایی است که از پایین‌ترین سطوح نشانه‌های مرضی مشترک که در اختلال‌های روانی وجود دارند، تشکیل شده است بدین‌سان قادر است بیماران روانی را در یک طبقه‌بندی کلی از افراد غیر بیمار جدا سازد. فرم ۲۸ سؤالی آن، دارای چهار زیرمقیاس است که عبارتند از نشانه‌های بدنی، اضطراب و بی‌خوابی، نارساکنش‌وری اجتماعی، و افسردگی. هرکدام از زیرمقیاس‌ها دارای ۷ سؤال می‌باشند [۲۷]. در پژوهش تقوی [۲۸] ضریب پایایی به روش بازآزمایی برای کل پرسشنامه ۰/۷۲ و برای خرده آزمون‌های نشانه‌های جسمانی، اضطراب و بی‌خوابی، نارساکنش‌وری اجتماعی و افسردگی به ترتیب ۰/۶۰، ۰/۶۸، ۰/۵۷ و ۰/۵۸ به دست آمد. اعتبار سازه کل پرسشنامه براساس همبستگی آزمون میدلسکس ۰/۵۵ و اعتبار سازه خرده مقیاس‌های مذکور با آزمون میدلسکس نیز به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۸۷، ۰/۷۲ و ۰/۸۰ است که همگی معنادار بوده‌اند. واری انسجام درونی پرسشنامه سلامت روان به طور کلی و در خرده مقیاس‌های نشانه‌های جسمانی، اضطراب و بی‌خوابی، نارساکنش‌وری اجتماعی و افسردگی، به ترتیب برابر ۰/۸۹، ۰/۶۷، ۰/۸۲، ۰/۷۲ و ۰/۷۹ بوده است. در تحقیق حاضر نیز همسانی درونی کل

جدول ۵: همبستگی گشتاوری پیرسون بین مقیاس درجه بندی حرمت خود با مقیاس حرمت خود MMPI-2، آزمون منبع مهارگذاری نویکی استریکلند، پرسشنامه سلامت روان و آزمون حرمت خود آیزنک

عوامل	۱	۲	۳	۴	۵	۶
آزمون‌ها						
مقیاس حرمت خود MMPI-2	-۰/۸۰ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۸۰ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۷۸ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۶۸ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۷۱ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۵۶ p=۰/۰۰۰۱
آزمون منبع مهارگذاری نویکی استریکلند	-۰/۵۶ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۲۶ p=۰/۰۰۲۳	-۰/۴۴ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۵۴ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۲۳ p=۰/۰۰۵۸	-۰/۳۹ p=۰/۰۰۰۱
پرسشنامه سلامت روان	-۰/۵۴ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۲۷ p=۰/۰۰۲	-۰/۰۴ p=۰/۰۷۴	-۰/۳۴ p=۰/۰۰۰۳	-۰/۳۵ p=۰/۰۰۰۲	-۰/۰۹ p=۰/۰۰۴۵
نارسا کنش وری اجتماعی	-۰/۴۲ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۱۹ p=۰/۰۰۱	-۰/۰۵ p=۰/۰۶۸	-۰/۲۲ p=۰/۰۰۰۶	-۰/۱۹ p=۰/۰۰۱۲	-۰/۱۱ p=۰/۰۰۳۶
افسردگی	-۰/۵۷ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۲۹ p=۰/۰۰۱۲	-۰/۰۳ p=۰/۰۰۸	-۰/۳۹ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۳۹ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۰۶ p=۰/۰۰۵۹
کل	-۰/۶۲ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۳۱ p=۰/۰۰۰۸	-۰/۰۶ p=۰/۰۰۶۳	-۰/۴۲ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۳۷ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۱۳ p=۰/۰۰۲۹
آزمون حرمت خود آیزنک	۰/۷۸ p=۰/۰۰۰۱	۰/۵۹ p=۰/۰۰۰۱	۰/۶۱ p=۰/۰۰۰۱	۰/۵۵ p=۰/۰۰۰۱	۰/۵۴ p=۰/۰۰۰۱	۰/۳۳ p=۰/۰۰۰۱

مطالعه از بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی آن‌ها صرف‌نظر شده است.

و اما در مورد بقیه عوامل (عوامل‌های ۱ تا ۶) لازم به ذکر است که در عامل ۱ به غیر از سؤال ۱۵ بقیه سئوال‌ها شاخص سطوح منفی حرمت خود، در عامل ۲، ۳، ۴ و ۵ سئوال‌ها، به ترتیب شاخص حرمت خود مثبت، مثبت، منفی، منفی و مثبت هستند. در عامل ششم نیز نیمی از سئوال‌ها به شاخص حرمت خود منفی و نیمی به شاخص حرمت خود مثبت مربوط هستند.

نتایج مربوط به پایایی این عوامل نشان‌دهنده آن است که آلفای کرونباخ این ۶ عامل به استثنای عامل ۶، همسانی درونی مناسبی را نشان می‌دهند (یعنی بزرگ‌تر از ۰/۷۰) [۱۹]، که البته آلفای عامل ۶ نیز از سطح توصیه شده برای مقایسه‌های گروهی بالاتر است (یعنی بزرگ‌تر از ۰/۵۰) [۲۰]. ضمناً قابل توجه است که در بین این ۶ عامل، عامل‌های ۱ و ۲ دارای بالاترین آلفای کرونباخ هستند. همچنین در مورد عامل ۶ نیز که شامل ۳ آیتم است،

نتایج جدول ۵ حاکی از آن است که تمام ضرایب همبستگی پیرسون بین ۶ عامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود با مقیاس حرمت خود MMPI-2، ضرایب همبستگی پیرسون تمام عوامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود به غیر از عامل ۵ با آزمون منبع مهارگذاری نویکی استریکلند، اکثر ضرایب همبستگی پیرسون عوامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود به غیر از عامل ۳ با خرده مقیاس‌ها و نمره کل پرسشنامه سلامت روان و تمام ضرایب همبستگی پیرسون بین ۶ عامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود با آزمون حرمت خود آیزنک، معنادار می‌باشند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر در خصوص بررسی ساخت عاملی «مقیاس درجه‌بندی حرمت خود» (SERS) نشان می‌دهد که مقیاس مذکور از ۸ عامل تشکیل شده است که البته با توجه به عدم قابلیت استفاده دو عامل هفتم و هشتم، که به ترتیب دارای ۲ و ۱ آیتم هستند، در بقیه قسمت‌های این

مقیاس منطقی به نظر می‌رسد، چه هرچه نمره فرد در آن عامل از مقیاس درجه‌بندی حرمت خود که شاخص سطوح مثبت عزت‌نفس است، بالاتر باشد، نمره وی نیز در آزمون حرمت خود آیزنک نیز بالاتر است و هرچه نمره وی در عاملی که بیانگر سطوح منفی عزت‌نفس است بالاتر باشد، نمره وی نیز در آزمون حرمت خود آیزنک نیز بالاتر است. بنابراین همبستگی بین نمره ۶ عامل این مقیاس با نمره آزمون حرمت خود آیزنک، هم جهت و منطقی است.

هم‌چنین در مورد مقیاس حرمت خود MMPI-2، نمرات بالاتر بیانگر اشخاصی است که عزت‌نفس پایینی دارند [ر. ک. ۲۶]، لذا همبستگی منفی بین نمرات ۶ عامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود با نمرات این مقیاس منطقی به نظر می‌رسد.

درباره همبستگی ۶ عامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود با آزمون منبع مهارگذاری نویکی استریکلند نیز، با توجه به این‌که از یکسو، نمرات بالاتر در آزمون منبع مهارگذاری نویکی استریکلند بیانگر منبع مهارگذاری بیرونی‌تر و نمرات پایین‌تر بیانگر منبع مهارگذاری درونی‌تر است [۲۹] و نظر به این‌که افرادی که دارای حرمت خود بالا هستند، از خودتنظیمی بهتری (منبع مهارگذاری درونی‌تری) نسبت به افرادی که دارای حرمت خود پایین هستند، برخوردارند [۳۴] بنابراین هرچه نمره فرد در مقیاس درجه‌بندی حرمت خود بالاتر باشد، نمره وی در آزمون منبع مهارگذاری نویکی استریکلند پایین‌تر است. بنابراین همبستگی بین ۶ عامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود با آزمون منبع مهارگذاری نویکی استریکلند قاعدتاً باید منفی باشد.

در زمینه ارتباط عوامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود با خرده مقیاس‌ها و نمره کل پرسشنامه سلامت‌روان نیز، نتایج، بیانگر ارتباط منفی و معنادار اکثر همبستگی‌ها به غیر از ضریب همبستگی بین عامل‌های ۲، ۳، ۴، ۵ و ۶ این ابزار با نارساکنش‌وری اجتماعی پرسشنامه سلامت‌روان و ضرایب همبستگی پیرسون عامل ۳ با خرده مقیاس‌ها و نمره کل پرسشنامه سلامت‌روان است. معناداری و منفی بودن این ارتباط‌ها، با توجه به شیوه نمره‌گذاری پرسشنامه سلامت‌روان که نمرات کمتر، نمایان‌گر وضعیت سلامت بهتر است، از یک‌سو، و از سوی دیگر، مرور پیشینه پژوهشی مبنی بر شواهدی از ارتباط نقصان حرمت خود

از شاخص آماری مناسب‌تری برای ارزیابی همسانی درونی استفاده شد که میانگین همبستگی بین آیتمی نام دارد و براساس توصیه کاکس و فرگوسن [۱۷] و فرگوسن و دانیل [۱۸]، دامنه قابل قبول این شاخص بین ۰/۱۰ تا ۰/۵۰ است و همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد میانگین همبستگی بین آیتمی عامل ۶ قابل قبول است. همبستگی گشتاوری پیرسون بین ارزیابی‌های زمان اول و دوم (با فاصله ۱۵ روز) نیز نشان می‌دهد که این ضرایب معنادار می‌باشد. در مجموع، چشم‌اندازی کلی به نتایج مربوط به سه نوع شاخص پایایی، حاکی از مناسب بودن سه شاخص در عامل‌های ۱، ۲ و هم‌چنین دیگر عوامل است.

نتایج مربوط به اعتبار سازه عوامل شش‌گانه بیانگر این امر است که تمام ضرایب همبستگی پیرسون بین ۶ عامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود با مقیاس حرمت خود MMPI-2، ضرایب همبستگی پیرسون تمام عوامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود به غیر از عامل ۵ با آزمون منبع مهارگذاری نویکی استریکلند، اکثر ضرایب همبستگی پیرسون عوامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود به غیر از عامل ۳ با خرده مقیاس‌ها و نمره کل پرسشنامه سلامت‌روان و تمام ضرایب همبستگی پیرسون بین ۶ عامل مقیاس درجه‌بندی حرمت خود با آزمون حرمت خود آیزنک، معنادار می‌باشند.

و اما علت ناهماهنگی علامت جبری این ضرایب به دلیل محتوای متفاوت ابزارهای مختلف سنجش حرمت خود است که در زیر به توضیح آن می‌پردازیم. همان‌طور که در مقدمه نیز بدان اشاره شد، نمرات مقیاس درجه‌بندی حرمت خود با علامت جبری + و - مشخص می‌گردد. یعنی هرچه نمره فردی در آن عامل از مقیاس درجه‌بندی حرمت خود که شاخص سطوح مثبت عزت‌نفس است، بالاتر باشد، نمره وی در عاملی که بیانگر سطوح منفی عزت‌نفس است، به لحاظ جبری بیش‌تر خواهد بود؛ مثلاً اگر فردی در عامل ۱ (بعد منفی)، نمره ۵- گرفته و فرد دیگری در این عامل نمره ۸- کسب کرده باشد، نمره عامل ۱ فرد اول نسبت به نمره عامل ۱ فرد دوم به لحاظ جبری بالاتر است.

در آزمون حرمت خود آیزنک نیز، نمرات بالاتر بیانگر عزت‌نفس بیش‌تر هستند، لذا همبستگی مثبت بین نمرات سه بعد مقیاس درجه‌بندی حرمت خود با نمرات این

همچنین با توجه به بالاتر بودن تعداد سئوالات، ارزش ویژه، درصد تبیین واریانس و ویژگی‌های روان‌سنجی این دو عامل در مقایسه با ۴ عامل دیگر و با توجه به لزوم استفاده از فرم‌های کوتاهی از ابزارهای بالینی در جریان تشخیص و درمان، نویسندگان مقاله حاضر فرمی ۲۰ سئوالی از مقیاس درجه‌بندی حرمت خود را معرفی و پیشنهاد می‌کنند که شامل عامل‌های ۱ و ۲ بدون سئوالات ۱۵ و ۴ است. البته این پیشنهاد با توجه به حذف سئوال‌های ۱۵ و ۴ با توجه به دلایلی که در بالا توضیح داده شد و نیز نظر به اینکه مطالعه لکتمه و همکاران [۱۳] نیز برای هر عامل (مثبت و منفی) ۱۰ سئوال را معرفی نموده‌اند، می‌تواند مفید افتد. چه، فرمی کوتاه با دو جنبه مثبت و منفی که براساس تحلیل عاملی نیز به دست آمده می‌تواند یاری‌گر مفیدی در جنبه‌های پژوهشی و بالینی باشد. شاخص‌های آمار توصیفی و معیارهای روان‌سنجی دو عامل پیشنهادی به ترتیب جداول ۶ و ۷ است:

همان‌طور که نتایج جداول ۷ و ۸ نشان می‌دهد، عوامل فرم کوتاه مقیاس درجه‌بندی حرمت خود دارای اعتبار و پایایی مناسبی بوده و در جمعیت ایرانی قابل استفاده می‌باشند.

با شاخص‌های آسیب‌شناسی روانی [۱۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷ و ۴۸] توجیه کننده منفی بودن رابطه‌هاست. در مجموع، نتایج مطالعه حاضر در زمینه اعتبارساز «مقیاس درجه‌بندی حرمت خود» با یافته مطالعه نوجنت و توماس [۳] که ذکر می‌کنند این ابزار، حرمت خود را اندازه‌گیری می‌کند، هماهنگ است. در مجموع، نگاهی کلی به نتایج اعتبارساز بیانگر بالاترین اعتبارساز برای عامل‌های ۱، ۲ و ۴ است.

به‌طورکلی با توجه به این‌که از یک‌سو نتایج مطالعه لکتمه و همکاران [۱۳] در مورد این ابزار حاکی از آن است که تحلیل عاملی این ابزار با استفاده از چرخش و ریمکس، فرمی کوتاه از این مقیاس را که شامل دو عامل می‌باشد، استخراج می‌کند که یکی با آیت‌های حرمت خود مثبت و دیگری با آیت‌های حرمت خود منفی هماهنگ است (هر عامل شامل ۱۰ سئوال) و از سوی دیگر با توجه به این‌که نتایج مطالعه حاضر نیز نشان می‌دهد که در عامل ۱ بدون سئوال ۱۵ (با ۱۰ آیت)، بقیه سئوالات مربوط به شاخص منفی حرمت خود و در عامل ۲ نیز بدون سئوال ۴ (با ۱۰ آیت) که دارای پایین‌ترین بار عاملی است، همه سئوالات مربوط به شاخص مثبت حرمت خود است و

جدول ۶: شاخص‌های آمار توصیفی عوامل فرم کوتاه SERS

عوامل	شاخص	میانگین	انحراف معیار	میان	نما	کمینه	بیشینه	چولگی	کشیدگی
عامل ۱: تصور منفی فرد راجع به خود (بدون سئوال ۱۵)	-۲۷/۹	۱۲/۶	-۲۵	-۱۵	-۶۸	-۱۰	-۰/۶	-۰/۳	
عامل ۲: تصور مثبت فرد راجع به خود (بدون سئوال ۴)	۴۷/۲	۷/۶	۴۹	۵۰	۱۴	۶۳	-۱/۰۴	۱/۹۸	

جدول ۷: شاخص‌های روانسنجی درونی عوامل فرم کوتاه SERS

عوامل	آلفای کرونباخ	ضریب باز آزمایی
عامل ۱: تصور منفی فرد راجع به خود (بدون سئوال ۱۵)	۰/۹۱	r=۰/۷۲
عامل ۲: تصور مثبت فرد راجع به خود (بدون سئوال ۴)	۰/۹۰	r=۰/۷۷

جدول ۸: همبستگی گشتاوری پیرسون بین مقیاس درجه‌بندی حرمت خود با مقیاس حرمت خود MMPI-2، آزمون منبع مهارگذاری نویکی استریکلند، پرسشنامه سلامت روان و آزمون حرمت خود آیزنک (نتایج مربوط به اعتبارسازه عوامل فرم کوتاه SERS)

آزمون‌ها	عوامل	عامل ۱: تصور منفی فرد راجع به خود (بدون سؤال ۱۵)	عامل ۲: تصور مثبت فرد راجع به خود (بدون سؤال ۴)
مقیاس حرمت خود MMPI-2		-۰/۷۹ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۸۰ p=۰/۰۰۰۱
آزمون منبع مهارگذاری نویکی استریکلند		-۰/۵۷ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۲۱ p=۰/۰۰۷
نشانه‌های بدنی		-۰/۵۳ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۲۶ p=۰/۰۰۳
	اضطراب و بیخوابی	-۰/۵۲ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۲۷ p=۰/۰۰۲
پرسشنامه سلامت روان	نارسا کنش وری	-۰/۴۲ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۱۹ p=۰/۰۰۱
	اجتماعی	-۰/۵۶ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۲۸ p=۰/۰۰۱۹
افسردگی		-۰/۶۱ p=۰/۰۰۰۱	-۰/۴۰ p=۰/۰۰۱۱
	کل	۰/۷۷ p=۰/۰۰۰۱	۰/۵۸ p=۰/۰۰۰۱
آزمون حرمت خود آیزنک		۰/۷۷ p=۰/۰۰۰۱	۰/۵۸ p=۰/۰۰۰۱

می‌تواند یاری‌گر فعالیت‌های پژوهشی و بالینی باشد، بنابراین پیشنهاد مؤلفین مقاله حاضر به‌کارگیری نسخه بیست سئوالی براساس جنبه‌های مثبت و منفی حرمت خود است.

در آخر باید اشاره کرد که نظر به این‌که ابزارهای مورد استفاده در ایران در مورد حرمت خود، غالباً به گذشته بازمی‌گردد، تهیه ابزاری جدیدتر که با شیوه تحلیل عاملی نسخه‌ای کوتاه‌تر را در جمعیت ایرانی پیشنهاد کند،

منابع

۱. مزلو، آبراهام، اچ (۱۳۶۷) انگیزش و شخصیت. ترجمه احمد رضوانی، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
۲. شولتز، دوآن؛ شولتز، سیدنی آلن (۱۳۷۸) نظریه‌های شخصیت. ترجمه یحیی سید محمدی، تهران: مؤسسه نشر نما.
۳. Nugent, W. R., & Thomas, J. W. (1993) Validation of clinical measure of self-esteem. *Research on Social Work Practice*, 3(2), 208-218.
۴. Corcoran, K., & Fischer, J. (1987) Measures for clinical practice. New York: Free Press.
۵. Piers, E., & Harris, D. (1964) Age and other correlates of self-concept in children. *Journal of Educational Psychology*, 12, 91-95.
6. Coopersmith, S. (1967) The antecedents of self-esteem. San Francisco: Freeman.
7. Rosenberg, M. (1979) Cognitive the self. New York: Basic Books.
8. Crandall, R. (1978) Self-esteem questionnaire. In O. K. Buros (Ed), The eighth mental measurements yearbook (P. 1055). Highland Park, NJ: Gryphon.
9. Buros, O. K. (Ed). (1978) The eighth mental measurements yearbook. Highland Park, NJ: Gryphon.
10. Lang, F. W., & Vernon, P. (1977) Dimensionality of the perceived self: The Tennessee Self-concept Scale. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 16, 363-371.

۳۰. غلامعلی لواسانی، مسعود (۱۳۷۳) بررسی تفاوت دختران و پسران از لحاظ مسند مهارگذاری در یک فعالیت ادراکی- حرکتی پس از شکست یا موفقیت. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
۳۱. دارابی، جعفر (۱۳۷۳) بررسی مقایسه‌ای سبک اسناد در نمونه‌ای از دانش آموزان روستایی و شهری و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
۳۲. قاسمی فلاورجانی (۱۳۷۵) بررسی کانون کنترل در دانش آموزان ایرانی و رابطه آن با متغیرهای پایه تحصیلی، جنسیت، طبقه اجتماعی و پیشرفت تحصیلی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
۳۳. خیر، محمد (۱۳۷۸) روایی و پایایی مقیاس کانون کنترل نویکی و استریکلند در گروهی از دانش آموزان دوره ابتدایی راهنمایی شهر شیراز. مجله روانشناسی و علوم تربیتی، سال ۴، شماره ۲، صص ۲۳-۴۶.
34. Wansink, D. (2000) The role of defensive self-enhancement in self-regulation failure by people with high self-esteem. *Dissertation abstracts international: Section B: The sciences and engineering*, 61(5-B):2821
۳۵. پوپ، الیس؛ مک هال، موزان و کرای هد، ادوارد (۱۳۷۳). افزایش احترام به خود در کودکان و نوجوانان. ترجمه پریسا تجلی. تهران: انتشارات رشد.
36. Brekke, J., Levin, S., Wolkon, G., Sobel, E., Slade, E. (1993) Psychosocial functioning and subjective experience in schizophrenia. *Schizophrenia Bulletin*, 19, 599-608.
37. Van Dongen, C. (1998) Self-esteem among persons with severe mental illness. *Issue in Mental Health Nursing*, 19, 29-40.
38. Bradshaw, W., & Brekke, J. (1999) Subjective experience in schizophrenia: factors influencing self-esteem, satisfaction with life and subjective distress. *American Journal of Orthopsychiatry*, 69, 254-260.
۳۹. انجمن روانپزشکی آمریکا (۲۰۰۰). متن تجدید نظر شده راهنمای تشخیصی و آماری اختلالهای روانی (DSM - IV- TR). ترجمه محمدرضا نیکخو و هامایاک آوادیس یانس، تهران، ۱۳۸۱: انتشارات سخن.
40. Bentall, R., et al. (2001) Persecutory delusions: a review and theoretical integration. *Clinical Psychology Review*, 21, 1143-1192.
41. Garety, P. A., et al. (2001) A cognitive model of the positive symptoms of psychosis. *Psychological Medicine*, 31(2), 189-195.
42. Messer, S. B. (2001) Empirically supported treatments. In Slife, B. B. et al. (2001), *Critical Issues in psychotherapy*. Sage publications, PP.3-19.
43. Sörgaard, K., et al. (2003) Self-esteem in persons with schizophrenia: a Nordic multicenter study. *Journal of Mental Health*, 11, 405-415.
44. Torry, W. C., et al. (2000) Self-esteem as an outcome measure in studies of vocational rehabilitation for adults with severe mental illness. *Psychiatric Service*, 51(2), 229-233.
11. Hudson, W. (1982) *The clinical measurement package: A field manual*. Homewood, IL: Dorsey.
12. Janda, L. (2001). *The psychologist's book of personality tests*. New York: John Wiley & sons.
13. Lecotme, T., et al. (2006). *Investigating self-esteem in individuals with schizophrenia: relevance of Self-esteem Rating Scale-Short Form*. *Psychiatry Research*.
14. Joreskog, K. G., Sörbom, D. (1993) *LISREL 8: User's reference guide*. Scientific software. Mooresville.
15. Mueller, R. (1996) *Basic principles of structure equation modeling: An introduction to LISREL and EQS*. Springer, New York.
16. Tabachnick, B.G., Fidell, L.S. (1996) *Using multivariate statistics*. 3rd ed. New York: Harper Collins.
17. Cox, T., & Ferguson, E. (1994) *Measurement of the subjective workenvironment*. *Work and Stress*, 8, 98-109.
18. Ferguson, E. & Daniel, E. (1995) *The Illness Attitude Scale (IAS) : a psychometric evaluation on nonclinical population*. *Personality and Individual Differences*, 18, 473-479.
19. Nunnally, J.C., & Bernstein, I.H. (1994) *Psychometric theory*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
20. Helmstadter, G.C. (1964) *Principles of psychological measurements*. New York: Appleton- Century- Crofts.
21. Eysenck, H. J. & Wilson, G. (1979) *Know your own personality*. London: Penguin Books.
۲۲. شعیری، محمدرضا (۱۳۷۱) تأثیر تلقین بر عملکرد روانی- حرکتی با توجه به عزت نفس. رساله کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
۲۳. عبدالمحمدی، بهزاد (۱۳۷۶) بررسی عملی بودن، اعتبار، روایی و نرم یابی تست عزت نفس آیزنک در مدارس مقطع راهنمایی شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تهران.
24. Wiggins, J. S. (1969) *Content dimensions in the MMPI*. In J. N. Butcher (Ed.), *MMPI: Research developments and clinical applications* (P. 127-180). New York: McGraw-Hill.
25. Butcher, J. N., Graham, J. R., Williams, C. L., Ben-Porath, Y. S. (1990) *Development and use of the MMPI-2 content scales*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
۲۶. گراهام، جان (۱۳۷۹) راهنمای MMPI-2: ارزیابی شخصیت و آسیب شناسی روانی. ترجمه حمید یعقوبی و دکتر موسی کافی. تهران: انتشارات ارجمند.
۲۷. دادستان، پریخ (۱۳۷۷) پرسشنامه سلامت عمومی، در استورا، ژ. ب. (۱۳۷۷) *تئیدیگی یا استرس*. تهران: انتشارات رشد.
۲۸. تقوی، محمدرضا (۱۳۸۰). بررسی روایی و پایایی پرسشنامه سلامت عمومی (GHQ). *مجله روانشناسی*، شماره ۲۰، صص: ۳۸۱-۳۹۸.
29. Nowicki, S., Strickland, B. R. (1973) *A locus of control scale for children*. *Journal of Consulting and Clinical psychology*, 40, 148-154.

47. Barrowclough, C., et al. (2003) Self-esteem in Schizophrenia: relationships between self- evaluation, family attitudes, and symptomatology. *Journal of Abnormal Psychology*, 112(1), 92-99.
48. Shahar, G., & Davidson, L.(2003) Depressive symptoms erode self-esteem in severe mental illness: a three-wave, cross lagged study. *Journal of Consulting and Clinical psychology*, 71(5), 890-900.
45. Roe, D.(2003) A perspective study on the relationship between self-esteem and functioning during the first year after being hospitalized for psychosis. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 191(1), 45-49.
46. Eklund, M.,Backstrom, M., Hansson, L.(2003) Personality and self-variable: important determinants of subjective quality of life in schizophrenia out-patients. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 108(2), 134-143.

